

VERSLAG 70-JARIG JUBILEUM NMV

Sylvia van Leeuwen

Op 2 oktober 2004 werd in het Zoologisch Museum Amsterdam (ZMA) het 70-jarig jubileum van de Nederlandse Malacologische Vereniging gevierd. Met een opkomst van 84 mensen was de dag zeer goed bezocht. Algemene Ledenvergadering

Na de ontvangst met koffie en thee werd een korte Algemene ledenvergadering gehouden. Notulen hiervan volgen bij de jaarstukken. De belangrijkste besluiten waren de verkiezing van Ruud Bank tot nieuwe voorzitter, de verkiezing van een nieuwe kascommissie 2004 (Jeroen Goud en Martin Cadée, met Guus Gulden als reserve) en de verhoging van de contributie op Basteria per 1 januari 2005 (zie bericht elders in deze Spirula). Scheidend voorzitter Gerard van der Velde werd hartelijk bedankt voor zijn inzet voor de vereniging.

Jubileumspeech door de voorzitter
Ruud Bank stond uitgebreid stil bij de goede band tussen de NMV en musea en universiteiten, en met name het ZMA (zie de jubileumspeech elders in deze Spirula). Ruud Bank bedankte in het bijzonder Rob Moolenbeek, die bergen werk verzette ter voorbereiding van deze dag. Omgekeerd hebben de musea, inclusief het ZMA, baat bij de NMV als achterban. Amateurs lever(d)en een grote bijdrage aan de groei van malacolo-

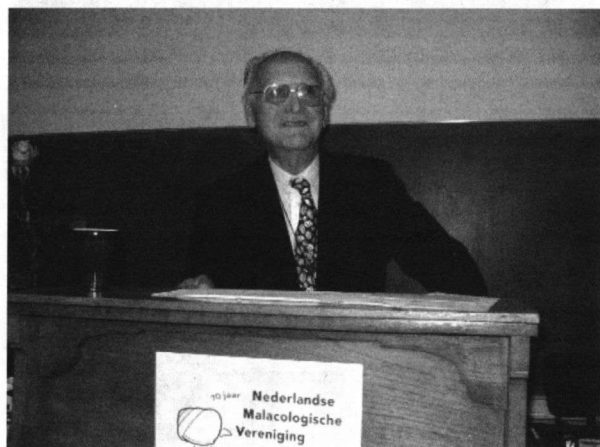
gische kennis en wetenschappelijke collecties. Zo werden en worden vele nieuwe soorten beschreven door amateurs. Onlangs werd een project afgesloten waarbij de tot nu toe bekende soorten land- en zoetwater-molusken van Europa in kaart zijn gebracht en opgenomen in een grote database. Daarbij bleek de grote rol van amateurs in de malacologie: zo'n 30% van de auteurs van nieuwe taxa bleek amateur te zijn en samen beschreven zij ongeveer de helft van alle nieuwe taxa. De database is overigens te raadplegen op www.faunaeur.org.

De voorzitter kenschetste de huidige NMV als een florerende vereniging, met excursies, drie tijdschriften, de internationale schelpenbeurs en symposium, een vernieuwde website, etc. Ook zijn NMV-leden intensief betrokken bij projecten zoals het Atlasproject van St. Anemoon en de fossielenatlas. Dit kan alleen tot stand gebracht worden door de grote inzet van vele vrijwilligers. Namens het bestuur reikte Ruud Bank aan twee daarvan de jubileum-penning uit, als blijk van waardering voor hun grote inzet voor de vereniging en de malacologie: Jan Nieuwenhuis en Willem Faber (zie apart kader). De aanwezige leden bekrachtigden dit gebaar met een warm applaus.

Lezing door Hans Kuiper:

Waarom de NMV werd opgericht

Kuiper schetste de geschiedenis van de NMV als een rustig maar gestaag doorkabelende rivier met af en toe een draaikolk. Het laatste historisch overzicht van de NMV verscheen alweer 20 jaar geleden (zie Correspondentieblad 220: 1554-1601) en hij riep de leden op medewerking te verlenen aan een vervolg hierop, door hun malacologische loopbaan te vermelden op een speciaal daarvoor gemaakt formulier (nog steeds verkrijgbaar bij Rob Moolenbeek). Hij ging vooral in op de periode waarin de NMV werd opgericht. Er zijn drie punten die opvallen:

1. Er werd in die tijd niet gesproken van verzamelaars. De toenmalige conservatoren van de musea in Leiden en vooral Amsterdam waren namelijk bang dat zij hun dagen voortaan moesten vullen met het determineren van verzamelingen van amateurs. Mede-oprichter en eerste voorzitter van de NMV, dr. J.Th. Henrard, had inderdaad een grote verzameling ongedetermineerd materiaal. In de tijd waarin nog niet zulke fraaie schelpenboeken bestonden was determineren een stuk moeilijker dan nu. Leiden verleende hem toegang tot de museumcollectie. Het is blijkbaar meegevallen, want de relatie tussen de NMV en de musea is al snel een uitstekende geworden en altijd gebleven. Uiteindelijk leek de collectie Henrard zijn wetenschappelijk doel te missen doordat deze verloren zou zijn gegaan. Jeroen Goud van Naturalis kon gelukkig melden dat de collectie is voortgezet door de zoon en dat een deel van de collectie van vader en zoon Henrard ongeveer 10 jaar geleden toch nog in het museum in Leiden is terechtgekomen.

2. Het inventarisatiewerk werd in de begintijd gedaan met behulp van gemeentegrenzen. Zo verscheen in 1927 en 1947 de "Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandsche Mollusken". Omdat de omvang van gemeenten sterk verschillend en aan verandering onderhevig is, bleek dit achteraf geen goede indeling. Later is overgestapt op het systeem per vierkante kilometer.

3. De vereniging ging in 1934 van start zonder statuten of reglement. Er was slechts een circulaire waarin het idee uiteen werd gezet om een malacologische vereniging op te richten. Bij de oprichting waren 33 leden, dit liep op tot het dubbele aan het eind van het jaar. Democratie was nog onbekend: het bestuur verkoos zichzelf en de eerste voorzitter, dr. J.Th. Henrard, werd dus telkens opnieuw gekozen. Na 15 jaar (in 1948) werden alsnog statuten en een reglement opgesteld en vond de eerste bestuursverkiezing volgens het reglement plaats. Een klein koningsdrama was het gevolg. Met slechts 1 stem verschil werd dr. C.O. Van Regteren Altena gekozen als nieuwe voorzitter. Henrard kon dit niet verkroppen: hij verliet de zaal zonder iets te zeggen, zegde de volgende dag zijn lidmaatschap op en verbrak alle con-

tacten met de NMV. Dat hij de NMV heimelijk op de voet is blijven volgen, bleek toen na zijn dood in 1974 een complete aflevering van *Basteria* in zijn huis werd gevonden.

Presentatie feestuitgaven

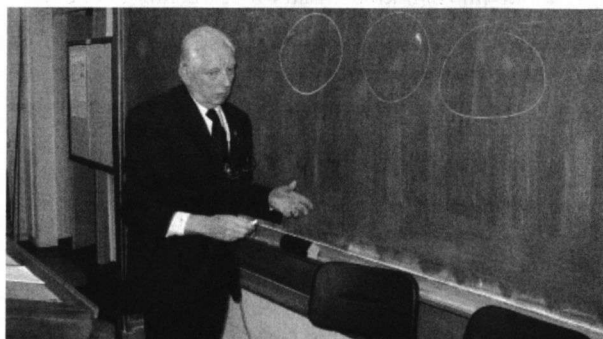
Velen zullen bij "feestuitgaven" gedacht hebben aan het 70-jarig bestaan van de NMV, maar ze betroffen een andere feestelijke gebeurtenis: de 90ste verjaardag van het NMV-erelid Hans Kuiper.

Hans Kuiper heeft zijn malacologische leven gewijd aan de moeilijke groep *Pisidiids*. Dit zijn kleine tweekleppige erwtenmosseltjes die in zoet water leven. Vele duizenden *Pisidium*-monsters uit de hele wereld zijn door zijn handen gegaan. Zijn werk heeft geleid tot een beter inzicht in de systematiek en de verspreiding van deze familie in uiteenlopende werelddelen en wordt internationaal zeer gerespecteerd. De eerste feestuitgave, die door Ruud Bank aan de heer Kuiper werd uitgereikt, is een supplement bij *Spirula* nr. 340 dat geheel gewijd is aan Kuiper. Dit supplement is samengesteld door Rob Moolenbeek, Rykel de Bruyne, Henny Coomans en Meggy François.

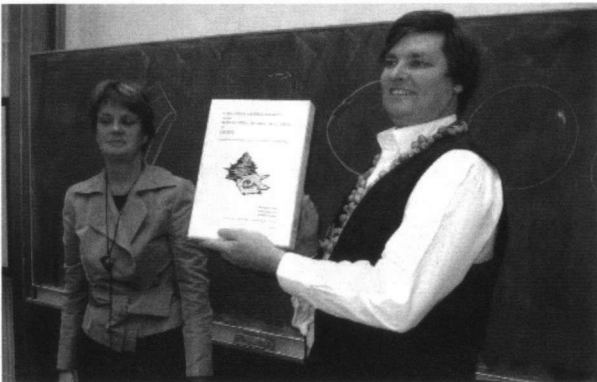
Later dit jaar volgt nog een speciaal nummer van *Basteria* met wetenschappelijke bijdragen.

De tweede feestuitgave werd gepresenteerd door Henny Coomans: een *Liber Amicorum* met bijdragen van collega's, vrienden en familieleden. Het fraai ingebonden boek is samengesteld door Rob Moolenbeek, Henny Coomans en Meggy François. Alvorens het door de laatste werd overhandigd gaf Coomans nog een humoristische toelichting op het studieonderwerp van Kuiper. Een *Pisidium* op ware grootte is niet meer dan een stipje

op het schoolbord, hoe kon Kuiper daar nu zo door geboeid raken? Coomans overhandigde ook een cadeau namens de honorair medewerkers van het ZMA: een *Cristaria plicata* (grote zoetwatermossel) met daarin en bedekt met parelmoer de Chinese God Sau, de godheid van de ouderdom.

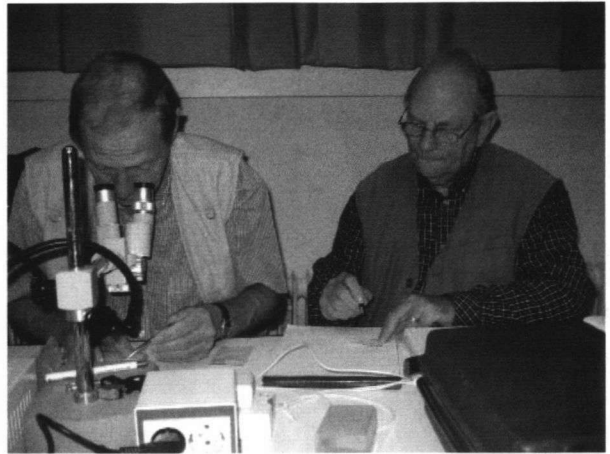
Vervolgens kreeg Dr. Sandrine Ulenberg, Directeur van het ZMA, het woord. Zij benadrukte de hechte band tussen het ZMA en de NMV, die niet alleen uit liefde bestaat maar ook tot wederzijds voordeel strekt. Zij noemde de bijdrage van de NMV-leden aan de collectie van het ZMA en de openstelling van deze collectie voor onderzoekers, de bibliotheken van NMV en ZMA die elkaar aanvullen en de wederzijdse inspiratie en samenwerking. Ook de honorair medewerkers, vaak leden van de NMV, versterken die band. Onder hen ook Hans Kuiper, die een aantal jaren geleden zijn waardevolle collectie schelpen, boeken en correspondentie aan het ZMA toevertrouwde. Ulenberg feliciteerde de NMV en Hans Kuiper en hoopte dat deze vorm van samenwerking nog lang zo door kan gaan. Mevrouw Ulenberg kwam niet met lege handen: de NMV kreeg een fraai boek over Japanse mollusken voor haar bibliotheek aangeboden, Kuiper een boek over de zoetwaterbivalven van Groot-Brittannië.

De heer Kuiper bedankte een ieder voor de vele verrassingen tijdens deze dag en vroeg de aanwezigen niet alles dat hij geschreven heeft voor zoete koek aan te nemen. Zo was zijn bijdrage "De horen en zijn echo" (1994) aan het boek ter ere van Coomans volkomen verzonnen, omdat hij van het gevraagde onderwerp, mollusken van de Caribbean, niets af wist. Ook beschreef hij in 1965 een nieuwe soort tweekleppige die de naam *Micranodonta regii* kreeg. Later bleek echter dat het helemaal niet om een schelpdier ging maar om een kreeftachtige...

Lunch en determineren

Na het maken van een groepsfoto konden de deelnemers zich tegoed doen aan een door de NMV aangeboden lunch. Er was tijd voor informeel contact, er werden onderling schelpen uitgeruild en er werd druk gebruik gemaakt van de mogelijkheid schelpen te laten determineren door deskundigen.

Lezing Dr. A.C. van Bruggen:

Geschiedenis van de NMV

Van Bruggen schetste in vogelvlucht de historie van de NMV en de omstandigheden in de begintijd van de vereniging. Aan de hand van foto's en een selectie van jaartallen nam Van Bruggen zijn gehoor vervolgens mee door de geschiedenis van de NMV. Voor een uitgebreid verslag van zijn lezing zie pagina's 119 e.v.

Lezing Sir Peter Dance:

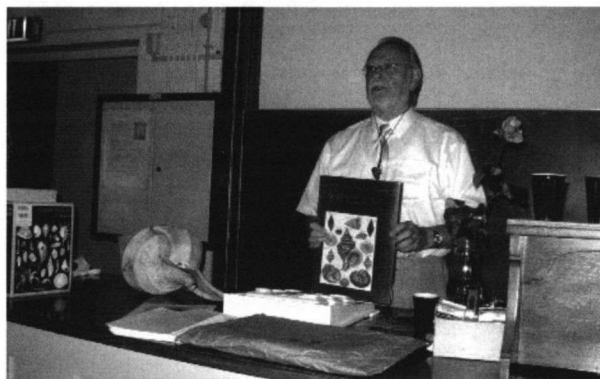
Pseudo-conchologie

Dance uit Groot-Brittannië is auteur van diverse schelpenboeken en werkte voor zijn pensionering o.a. aan het Natural History Museum in Londen. Pseudo-conchologie bleek een het woord te zijn voor "miskleunen in de malacologie". Hij noemde drie dingen:

1. Mollusken ten onrechte geïdentificeerd als andere mollusken. Bijvoorbeeld een juveniel van een grote schelp die als aparte soort beschreven wordt, of fragmenten van een schelp beschreven als zelfstandige soort.
2. Mollusken geïdentificeerd als iets anders. Het sterkste verhaal was de stekel van een schorpioenschelp (*Lambis chiragra*) die voor een tand van een giftige slang werd aangezien. Gezien het formaat van de tand moest het wel om een enorme gifslang gaan.
3. Andere objecten die ten onrechte voor schelp werden aangezien. Hiervan gaf Dance het voorbeeld van een doorn van een roos die Draparnaud in 1805 beschreef

als nieuw soort kapslakje (*Ancylus spinarosa*) en de al eerder genoemde *Micranadonta regii* door Kuiper. Dergelijke missers waren over het algemeen geen opzet en kwamen zelfs in zeer respectabele kringen voor: (Dall, Darwin, Pilsbry, C. Boettger). Na ontdekking probeerden de meesten hun geschoten bok angstvallig verborgen te houden. Kuiper is een van de weinigen die er gewoon openlijk voor uitkwam: nog in het zelfde jaar (1965) publiceerde hij twee rectificaties (CB 114: 1194-1195 en Arch. Moll. 94: 154). Naast pseudo-conchologie besprak hij nog de categorie list en bedrog. Er waren wetenschappers of handelaren die zo ver gingen dat zij een effen schelp met de freesmachine van banden voorzagen om maar een nieuwe soort te kunnen beschrijven.

Leuke verrassing was dat Peter Dance na zijn lezing een dubbel gesigneerd exemplaar verlootte van het boek "Classic Natural History Prints: Shells" dat hij samen met wijlen David Heppell heeft uitgegeven. Gerard van

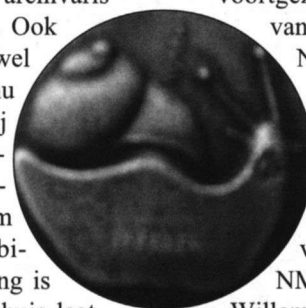
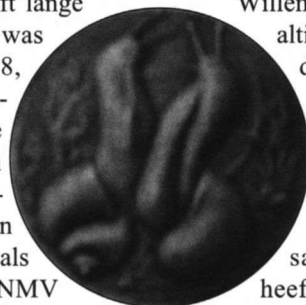
Sir Peter Dance

der Velde was de gelukkige, een mooi einde van het programma en zijn voorzitterschap.

Tot besluit
Aan de organisatie van deze dag is door velen meege-
werkt. Namens het bestuur wil ik iedereen daarvoor
nogmaals hartelijk bedanken.

Jubileum-penning voor Jan Nieuwenhuis en Willem Faber

Jan Nieuwenhuis is lid sinds 1942 en heeft lange tijd heel veel gedaan voor de NMV. Hij was secretaris van het bestuur van 1972-1978, schreef vele bijdragen in het Correspondentieblad, was de drijvende kracht achter de Rotterdamse werkgroep van de NMV en organiseerde een tentoonstelling in Blijdorp. De meest langdurige bijdrage van Nieuwenhuis aan de NMV was zijn werk als archivaris. Nadat hij het archief van de NMV had opgezet werd hij in 1974 formeel tot archivaris benoemd en dat bleef hij tot medio 2004. Ook heeft hij indexen op de CB's gemaakt, zowel op auteur als op soort, waardoor het CB nu zo goed toegankelijk is. Tenslotte heeft hij met regelmaat boeken in he CB/Spirula besproken en is hij historisch een veel geraadpleegde vraagbaak. Nieuwenhuis kon om gezondheidsredenen helaas niet bij de jubileumviering aanwezig zijn. PM: De penning is daarom bij hem thuis uitgereikt. Nieuwenhuis laat weten dat hij blij is met deze eervolle onderscheiding en dat hij deze als kroon op zijn lidmaatschap beschouwt.

Willem Faber is lid van de NMV sinds 1963 en is altijd zeer actief geweest in de malacologie: in de NMV en in de Stichting Biologia Maritima (die ook het blad Vita Marina uitgaf). Faber heeft veel gedaan om de malacologie te populariseren en toegankelijk te maken voor beginners. Zeer lange tijd verzorgde hij de "oude" Spirula en vanaf het samengaan van Vita Marina en de NMV heeft hij zijn werk voor de "nieuwe" Spirula voortgezet. Dit was een impuls voor de kwaliteit van het vroegere "Correspondentieblad van de NMV". Faber heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij de voorbereiding van het samengaan van Biologia Maritima met de NMV, en in de persoon van Willem Faber wil het bestuur daarom ook haar waardering uitspreken voor de positieve bijdrage van de Stichting Biologia Maritima aan de NMV.

Willem Faber was blij verrast. Hij is verheugd dat de twee groepen bij elkaar zijn gekomen en hoopt nog lang met zijn werk door te gaan.